

РОЗДІЛ 4. СПЕЦІАЛЬНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ І РОЗРОБОК ПРИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ «РОЗУМНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ»

4.1. Удосконалення діяльності технопарків, індустріальних парків, наукових парків, венчурних фондів та інших спеціалізованих форм сприяння інноваційній діяльності та «розумній спеціалізації»

Однією із складових розвитку «розумної спеціалізації» є впровадження «точок зростання», зокрема *наукових парків*. Такі парки є у багатьох країнах світу, в тому числі у Бельгії, Бразилії, Великій Британії, Ізраїлі, Індії, Італії, Китаї, Малайзії, США, Таїланді, Японії, Франції, Швейцарії, Україні тощо. Конкурентні переваги наукового парку полягають у тому, що виконання ним функцій управління потоками знань і технологій між університетом, розробниками, інноваційними компаніями і ринком, забезпечення створення інноваційних компаній через процес інкубації (стартапи, спіноффи тощо), забезпечення повного сервісу інноваційної діяльності супроводжується значно вищою віддачею від інвестицій у розробки, відповідністю інфраструктури специфічним потребам технологічних компаній, максимальною дослідницькою активністю, концентрацією розробників і сервісів.

Необхідно зазначити, що лише деякі наукові парки світу створено однією організацією-засновником. Переважна їх кількість створена на основі інтересів декількох організацій, може мати свої пріоритети, відповідно до яких діє науковий парк. Кожний науковий парк має свої завдання, а значимість кожного із завдань визначається місцевими умовами і домінуючим положенням того чи іншого засновника.

Наукові парки світу мають декілька моделей функціонування, серед яких¹⁴⁸: американська (США, Велика Британія), японська (Японія), змішана (Франція). Як засвідчує світовий досвід, існує декілька джерел фінансування функціонування наукового парку (кошти статутного та інших джерел наукового парку; фінансові надходження від діяльності наукового парку; інвестиції, надані науковому парку; благодійні внески для розвитку наукового парку та забезпечення реалізації проєктів наукового парку; кошти державного та місцевого бюджетів; кошти замовників; інші надходження, не заборонені законодавством будь-якої країни). Найбільш цікавим джерелом фінансування створення та розвитку наукових парків на світовій арені для України за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів є досвід Великої Британії (62%), Німеччини (78%), Франції (74%), Нідерландів (близько 70%) та Бельгії (близько 100%)¹⁴⁹. Для того щоб науково-дослідна діяльність наукового парку стала джерелом залучення додаткового фінансування, необхідно зосередитися на технологіях і наукових розробках високої якості, що мають великий попит в суспільстві і здатні впливати на рівень та якість життя людства у довготерміновому періоді.

Наразі в Україні, за даними МОН, зареєстровано 30 наукових парків. Першим законом, який встановив в Україні нормативні правила щодо порядку створення та діяльності наукового парку, став Закон України «Про науковий парк "Київська політехніка"»¹⁵⁰. У своїй діяльності науковий парк базується на Розпорядженнях Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 546-р «Про затвердження плану заходів з виконання Закону України «Про науковий парк "Київська політехніка"» та від 19 вересня 2007р. № 760 «Про схвалення інноваційної програми наукового парку "Київська політехніка"». У 2009 р. Верховною Радою України ухвалено Закон України

¹⁴⁸ Миролубова Т.В., Суханова П.А. Зарубежный опыт развития инновационной инфраструктуры университетов в региональных инновационных системах. *Фундаментальные исследования*. 2013. № 1. С. 215–220; Порівняння особливостей технологічних парків. URL: [http : //www.ekonomikam.com/ecfins-292-1.html](http://www.ekonomikam.com/ecfins-292-1.html)

¹⁴⁹ Научные парки: новая форма объединения науки и производства. *Медицинские новости*. 2005. № 6. С. 43–47.

¹⁵⁰ Закон України «Про науковий парк "Київська політехніка"» від 22 грудня 2006 р. № 523-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. №10. Ст. 86.

«Про наукові парки», що дає визначення поняття наукового парку, а також регулює процедуру його створення, особливості діяльності, органи управління та визначає його державну підтримку. Крім цього Закону, створення та розвиток наукових парків в Україні регламентується законами України «Про вищу освіту», «Про інвестиційну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», а також Господарським та Цивільним кодексами України, іншими нормативно-правовими актами¹⁵¹.

Сучасна ситуація в сфері функціонування наукових парків як спеціальних форм організації інноваційної діяльності та «розумної спеціалізації» в Україні характеризується наявністю проблем, зокрема таких як: недосконалість договірно-правових відносин у частині регулювання питань використання земельних ділянок державної та комунальної власності, на яких можуть бути створені наукові парки (в частині використання виключно договорів оренди землі); відсутність чітко встановленого переліку видів діяльності, які доцільно впроваджувати в межах наукового парку; недосконалість норм чинного законодавства (в частині визначення оптимальних форм стимулювання залучення інвестицій, необхідних для облаштування наукових парків шляхом звільнення від сплати ввізного мита на обладнання, устаткування та комплектуючих до них матеріалів) та ін.

Зазначені проблеми потребують вирішення, особливо в частині: вдосконалення чинного законодавства і надання державної фінансової підтримки для розвитку наукових парків та оновлення їхньої матеріально-технічної бази; розробки ефективного механізму взаємодії науки – бізнесу – влади, в тому числі через систему електронного урядування та створення онлайн-послуг; інтернаціоналізації національних наукових парків та їх

¹⁵¹ Закон України «Про вищу освіту». URL: [http : // www. zakon3.rada.gov.ua/laws/1556-18](http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/1556-18); Закон України «Про інвестиційну діяльність». URL: [http : // www. zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12](http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12); Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: [http : // www. zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15); Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-v>; Господарський кодекс України. URL: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/436-15>; Цивільний кодекс України. URL: [http : // www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15](http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15)

включення у глобальні інноваційні мережі, шляхом залучення прямих іноземних інвестицій, трансферу технологій та розвитку співробітництва з іноземними науковими парками; здійснення досліджень щодо перспектив розвитку наукових парків, розробка програм і систем оцінки результатів їх функціонування та ін. Виконання запропонованих заходів допоможе не тільки зберегти в Україні наукові парки, а й сприятиме їх продуктивному розвитку.

Як засвідчує світовий досвід, в останні десятиліття активно відбувається інноваційний розвиток промисловості на основі формування *кластерів*. Значна їх кількість функціонує на території США – 380 од., Італії – 206, Великої Британії – 168, Польщі – 161, Індії – 106, Франції – 96, Україні – понад 50 од., Данії – 34, Німеччині – 32, Нідерландах – 20, Фінляндії – 9 од.

Учасниками створення та функціонування кластера є: підприємства (організації, фірми), що спеціалізуються на пріоритетних видах економічної діяльності; фірми-постачальники товарів/послуг для профільних підприємств; підприємства (організації, фірми), що займаються обслуговуванням галузей загального користування (інфраструктура: транспортна, енергетична, природоохоронна тощо); організації ринкової інфраструктури (консалтингові, аудиторські, страхові, кредитні тощо); некомерційні та громадські організації, об'єднання підприємців, торгово-промислові палати; науково-дослідні та освітні організації; організації інноваційної інфраструктури, інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва; центри та агентства з розвитку підприємництва, регіонального та муніципального розвитку, залучення інвестицій, агентства з підтримки експорту товарів, державні та муніципальні фонди підтримки підприємництва, фонди сприяння кредитуванню тощо. Це дає ряд переваг, серед яких: поліпшення робочих відносин між фірмами, залученими у спільні проєкти; поліпшення якості виробничого процесу та готової продукції; зменшення витрат на транспортування і швидка доставка товару споживачеві; форсоване поширення технологій і розвиток інновацій

усередині мережі кластера; прискорення процесів і зниження трансакційних витрат за рахунок наявності довірчих відносин між учасниками кластера.

Створення кластера відбувається за одним із декількох існуючих сценаріїв: «знизу вгору» (окремі проєкти і програми, інтегруючи потенційні учасники кластера); «зверху вниз» (створення органів дорадчої діяльності та моніторингу, стратегії розвитку кластера); змішаний (поєднання особливостей двох шляхів «знизу вгору» і «зверху вниз»).

Створення та розвиток кластерів у рамках «розумної спеціалізації» відіграє важливу роль у формуванні економічного середовища регіону, оскільки залежно від типів вони сприяють: активізації інноваційної діяльності за рахунок накопичення в кластерах знань комерційного та виробничого характеру; створення інновацій завдяки внутрішній конкуренції між виробниками кластера; прискорення впровадження інновацій унаслідок співробітництва між виробниками та постачальниками тощо; розвитку високотехнологічних галузей промисловості (країни ЄС, США); зростанню ВВП, податкових надходжень до бюджетів унаслідок залучення інвестицій, у тому числі іноземних, коштів місцевих бюджетів для фінансування інноваційних проєктів розвитку технологій та інфраструктури в межах проєктів державно-приватного партнерства, взаємному кредитуванню учасників кластера тощо; активізації розвитку малого та середнього бізнесу в старопромислових регіонах (Італії, США), за рахунок формування відносин субконтракту (аутсорсінгу), відкриттю нових зон підприємництва у виробничому ланцюгу кластера; зростанню частки експорту виробленої продукції (Канада, Нова Зеландія, США); створенню унікальних можливостей щодо підготовки висококваліфікованих спеціалістів поза межами галузевої підготовки (обмін досвідом, центри кластерного навчання та ін.). Отже, кластери є сучасною формою інтеграції підприємств, здатною підвищувати конкурентні переваги кожної фірми – учасника кластера; міжнародний досвід свідчить про високий рівень ефективності їх функціонування; в кожній країні існують особливості кластерного розвитку;

специфікою кластера є отримання синергетичного ефекту, який проявляється зростанням конкурентоспроможності, а його відмінною рисою є інноваційна орієнтованість; питання фінансування створення і розвитку кластерів сконцентровані на бюджетних ресурсах або ж ресурсах інвестора.

В умовах сьогодення для України важливим є питання євроінтеграції, тому актуальним є виокремлення перспективних напрямів та інструментів активізації, що широко застосовуються в Європейському Союзі. Як засвідчує світовий досвід, одним із ефективних способів підвищення діяльності промислових підприємств є створення нових форм інноваційної інфраструктури, вагоме значення серед яких набувають *індустріальні парки*. Цей напрям є дуже привабливим, але необхідно розуміти, чим є індустріальний парк і як він працює.

У світі сьогодні функціонує понад 20 тис. індустріальних парків (США – понад 400 од., Туреччина – 263, Німеччина – понад 200, Угорщина – понад 200, В'єтнам – 200, Єгипет – 119, Греція – 100, Чехія – близько 100, Польща – понад 60, Китай – 54, Україна – 43 од.).

Ініціатором створення індустріального парку є держава, приватні інвестори, органи місцевої влади тощо. З метою облаштування території індустріального парку та його подальшого обслуговування створюється окрема юридична особа (керуюча компанія). Наприклад, у Великій Британії, Афганістані, Казахстані, Литві, Молдові та ін. Для таких країн, як Словаччина, Польща, Угорщина типовим є створення індустріального парку муніципалітетом.

Статус індустріального парку може бути наданий певній території за таких умов: земля належить керуючій компанії чи нею орендується і ця компанія розробляє план розвитку відповідної території; присутня інженерна інфраструктура, а керуюча компанія сприяє резидентам у процесі підключення до комунікацій, забезпечує охорону території, пожежну безпеку тощо; керуюча компанія допомагає резидентам організувати власний бізнес, володіючи деякими повноваженнями щодо розміщення об'єктів у межах

індустріального парку, виступаючи посередником між інвестором та регіональною адміністрацією; керуюча компанія надає інвесторам перелік ділових послуг (секретарські, кур'єрські, логістичні, бухгалтерські, щодо пошуку персоналу та ін.).

Узагальнюючи світовий досвід створення та розвитку індустріальних парків, можна виділити декілька форм державної підтримки:

- співфінансування інвестиційних проєктів (частково держава бере на себе зобов'язання щодо фінансування проєкту створення та розвитку індустріального парку, застосовуючи різноманітні способи фінансової підтримки, зокрема, умовні податкові пільги, прямий трансфер, пільговий кредит та ін.);

- опосередковане зменшення витрат інвесторів, крім обслуговування індустріального парку (держава здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів, забезпечує охорону промислових об'єктів, частково здійснює соціальне страхування, надає пільговий доступ до транспортної інфраструктури тощо);

- надання податкових пільг (держава надає окремі податкові пільги на постійній основі, знижені податкові ставки, податкові канікули, перш за все по податках на прибуток і на майно, в тому числі на нерухомість, інвестиційний податковий кредит, податкові знижки, прискорений метод податкової амортизації, амортизаційну премію, звільнення від сплати ПДВ та мита для обладнання, що не виробляється в країні).

Особливого значення щодо створення та розвитку індустріальних парків набуває питання дослідження світового досвіду застосування податкових стимулів, серед яких необхідно виділити¹⁵²: податкові канікули зі сплати податку на прибуток, землю та нерухоме майно; знижені (пільгові)

¹⁵² Бойко Е.Н. Современные аспекты институционально-правового обеспечения функционирования индустриальных парков как новой формы организации инновационной деятельности: мировой опыт. Тенденции экономического развития в XXI веке: *матер. Межд.науч. конф. (28 февраля 2019 г., г. Минск)* / Белорусский государственный университет. Минск: Правоиэкономика, 2019. С. 407–411; Boiko Olena, Vasiutkina Nataliia, Bavyko Oleksandr, Yermak Svitlana. The State and Ways of Ukrainian Food Industry Development in Terms of Integration into European Economic Space. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2019. № 27. P. 69–86.

податкові ставки податку на прибуток, землю та нерухоме майно; інвестиційний податковий кредит (відстрочення сплати нарахованого податку; спрямування нарахованого податку на інвестиційні цілі); податкову знижку (зменшення бази оподаткування шляхом внесення витрат на інвестиційні цілі до складу валових витрат); прискорений метод податкової амортизації (у Канаді програмне забезпечення амортизується за нормою 50,0%, матеріальні основні фонди – 30,0–50,0%, нерухомість – 20,0%); амортизаційна премія, що передбачає можливість віднесення на валові витрати додаткового відсотка вартості основних засобів; звільнення обладнання (що не виробляється в країні) від сплати ПДВ та мита; знижена ставка відрахувань до соціальних фондів із фонду оплати праці працівників, які зайняті науково-дослідними розробками (Чеська Республіка); можливість виписувати податкові векселі при імпорті продукції; звільнення (пом'якшення) вимог щодо обов'язкового продажу валютної виручки.

Створення і розвиток ІП, як свідчить міжнародний досвід, активізує інвестиційну діяльність, сприяє збільшенню обсягів прямих інвестицій, стимулює розвиток реального сектора економіки, створенню нових високотехнологічних виробництв і робочих місць, збільшенню обсягів та асортименту випуску експортоорієнтованої продукції.

В Україні станом на 01.05.2020 р. до Реєстру індустріальних (промислових) парків включено 43 од. У 17 індустріальних парках визначено керуючі компанії, а у семи індустріальних парках є учасники.

Функціонування індустріальних парків в Україні відбувається під впливом таких факторів, як¹⁵³: прояв гострого дефіциту інвестиційних ресурсів та деформованої структури промисловості України (діяльність індустріальних парків сприятиме залученню інвестицій, спрямованих на технологічну модернізацію виробництва, відтворення національного товаровиробника); залежність від імпорту сировини, кон'юнктури на

¹⁵³ Бойко О.М., Черненко С.М. Світовий досвід розвитку інноваційної сфери виробництва у країнах Європейського Союзу та Україні. *Журнал Європейської економіки*. 2015. Т. 14 (№3). С. 341–361.

зовнішньому ринку (реалізація національної програми імпортозаміщення); одержання державою легітимної з точки зору правил СТО можливості частково субсидувати інвестиційну діяльність, що сприятиме позитивному розвитку інвестиційного клімату в країні та її регіонах; орендування підготовлених виробничих площ на території індустріального парку з можливістю одержати в користування виробничі, офісні та складські площі протягом незначного періоду, на противагу придбанню землі із наступним самостійним здійсненням будівництва; надання пільг зі сплати імпортного мита за обладнання та матеріали, що не виробляються на території України; розподілення в межах населених пунктів житлових та виробничих територій, винесення промислових зон за межі міст; високий показник чисельності осіб пенсійного віку (40–50% місцевого населення), який сформувався за рахунок застосування пільгових умов виходу на пенсію спеціалістів гірничо-видобувної спеціалізації; низький рівень доходів та прояв тенденції зростання бідності населення; технологічна відсталість, фізичне та моральне зношування основних виробничих фондів містоутворюючих підприємств; низький рівень прояву підприємницької активності та неефективна спеціалізація малого підприємництва; криза комунальної інфраструктури, незадовільний стан благоустрою міст та дорожнього господарства, загострення проблем екологічної безпеки; вузький профіль спеціалізації працездатного населення та низький рівень їхньої мобільності, що призводить до посилення територіальних диспропорцій на ринку праці.

Фінансування розвитку інфраструктури індустріальних парків, включених у Реєстр, а також створення умов для їх функціонування, можливе за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку. У 2018–2019 рр. за кошти ДФРР реалізується один проєкт регіонального розвитку щодо формування інфраструктури індустріальних парків (розпорядження КМУ від 23.05.2018 № 372-р (зі змінами, внесеними згідно з розпорядженням КМУ від 11.07.2018 № 479-р) на суму 5,175 млн грн. Упродовж 2019–2020 рр. передбачається реалізувати п'ять проєктів (близько

75 млн грн.). Також можливо фінансувати роботи щодо підключення індустріальних парків до зовнішніх інфраструктурних мереж за рахунок коштів субвенції на створення інфраструктури ОТГ, секторальної підтримки за рахунок коштів ЄС. Зазначимо, що робота з підготовки проєктної, кошторисної документації, землевідведення та інших заходів, необхідних для створення і забезпечення функціонування індустріальних парків, фінансується з місцевих бюджетів і позабюджетних джерел фінансування.

Ще однією формою організації інноваційної діяльності в аспекті розвитку «розумної спеціалізації» є *технопарк*. У світі нараховується понад 700 діючих технопарків, найбільше з яких зосереджено на території США – 140 од., Китаю – понад 50, Франції – понад 50, Японії – близько 50, Великої Британії – 46, Фінляндії – 17, Швеції – 16, України – 16 од. (Додаток 4)¹⁵⁴. Для багатьох країн вони стали основою трансформації моделі національної економіки від політики, орієнтованої на експорт розвитку до політики, основаної на високих технологіях та формуванні інноваційної економіки (Республіка Корея, Сінгапур, Тайвань).

Основною метою діяльності технопарків є: проведення наукових досліджень, розробка технологій і комерціалізація їх результатів; створення технологічних виробництв; стимулювання інтеграції національної економіки в систему світового господарства; підготовка висококваліфікованих кадрів та ін.

Для управління технопарком створюється спеціальний орган управління, функції якого полягають у: визначенні функціональної структури технопарку; залученні нових організацій до технопаркової діяльності; наданні земельних ділянок для нових організацій під забудову на території технопарку або розміщенні нових організацій у наявних приміщеннях;

¹⁵⁴ Бойко О.М. Технологический парк как одна из специальных форм экономического роста на основе инноваций в странах с рыночной экономикой. *Економічний вісник університету*: зб. наук. праць учених та аспірантів / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2016. Вип. 29/2. С. 34–43; Бойко О.М. Інноваційні аспекти діяльності промислових підприємств галузей переробної промисловості України. *Економічний вісник університету*: збірник наукових праць учених і аспірантів / Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди». 2019. Вип. 42. С. 30–49.

здійсненні контролю за відповідністю діяльності організацій завданням функціонування технопарку, а в разі невідповідності профілю технопарку – виведення за його межі; створення венчурних організацій та фондів у межах технопарку тощо. Організаційно-правові форми варіюються, однак держава обов'язково бере участь у процесі управління технопарком.

Послуги, які надають резидентам технопарку, поділяють на групи: консультаційна підтримка, сервіс з комерціалізації проєктів; доступ до високотехнологічного обладнання і лабораторій; додаткові послуги (рекламні, медичні, страхові та ін.).

До основних форм державної підтримки функціонування технопарків в економічно розвинених країнах необхідно віднести: планування і створення програм розвитку технопарку (реалізація державних програм); участь в управлінні технопарком; створення інфраструктури технопарку за підтримки з боку держави, місцевих органів управління, шляхом залучення прямих інвестицій з бюджету, створення пільгових умов для приватних організацій, які беруть участь у формуванні інфраструктури технопарку; нормативно-правову базу у сфері створення та розвитку технопарків згідно з європейською моделлю.

Вивчення міжнародного досвіду створення та розвитку технопарків, на нашу думку, необхідно використовувати в Україні, як одну зі спеціальних форм організації інноваційної діяльності, спрямованої на розвиток високотехнологічного виробництва та застосування високих технологій.

В Україні зареєстровано 16 технопарків, які розробили 116 інноваційних проєктів. Найбільшу частку (99,0%) у розвитку інновацій та обсязі реалізованої продукції забезпечують такі технопарки, як «Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона», «Інститут монокристалів», «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка». Метою їх діяльності є комерціалізація наукових досліджень академічних, закладів вищої освіти та інших дослідницьких центрів, наукова продукція яких доводиться до промислових та комерційних структур.

Особливістю створення та функціонування національних технопарків є те, що через відсутність належного фінансування вони працюють не за традиційною моделлю (усі учасники сконцентровані в «єдиному будинку» або на спільній території), а за моделлю «технопарку без стін» (не потрібно значних первинних капіталовкладень). Така модель уперше була застосована на території США.

Розвиток технопарків в Україні має не лише позитивні аспекти, а й ризики, які можна розподілити за напрямками:

- ✓ планування розвитку технопаркових структур (відсутність єдиного понятійного апарату технопарків; недостатньо обґрунтовано мету, завдання та функції їхньої діяльності; відсутність стратегічного планування (формування плану дій на перспективу); недостатня оцінка ролі та господарського значення технопарків);

- ✓ організація діяльності технопаркових структур (недосконала нормативно-правова база і методичне забезпечення функціонування технопарків; відсутність системності взаємодії органів управління на національному та місцевому рівнях; недосконала система доступу до інформаційно-технологічних ресурсів);

- ✓ мотивація діяльності (недосконала система стимулювання праці висококваліфікованих спеціалістів; зменшення статусу та престижу вчених, недосконала система одержання/збереження авторського права; відсутність умов та стимулів щодо техніко-технологічного оновлення виробництва; неефективна система фінансування фундаментальних та прикладних досліджень) технопаркових структур;

- ✓ державний контроль щодо створення та розвитку технопаркових структур (відсутність систематичного здійснення моніторингу технопарків з метою виявлення відповідності їхньої діяльності до поставленої мети та завдань; недосконала методична база з оцінки ефективної діяльності технопарків).

Інноваційний розвиток вітчизняних промислових підприємств переробної промисловості на інноваційних засадах потребує проведення дієвої державної інноваційної політики. Вона являє собою «систему заходів органів держави, метою якої є створення умов для найкращого розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, підвищення конкурентоспроможності національної наукоємної продукції, розроблення й удосконалення нормативно-правової бази та розвиток інноваційного середовища»¹⁵⁵.

Існують програмні документи, що визначають напрями діяльності розвитку економіки країни, зокрема це Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020», Програма діяльності КМУ, розроблена на виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також між Україною та Європейським співтовариством з атомної енергії.

Крім того, затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 р. та Стратегію розвитку високотехнологічних галузей до 2025 р., а також розроблено Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку інноваційної інфраструктури на 2017–2021 рр. та ін.

Пропозиції щодо удосконалення законодавчої бази. З метою сприяння розвитку галузей переробної промисловості України на інноваційних засадах пропонуємо переглянути окремі проекти нормативно-правових документів, а також розробити нові державні цільові програми.

1) До *проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності наукових парків (реєстр № 8172 від 21.03.2018 р.)*. Верховною Радою України ухвалено рамковий Закон України «Про наукові парки» № 1563-VI від 25.06.2009 р., який визначає правові, організаційні та економічні засади створення і функціонування наукових парків на території України. Законом передбачено державне замовлення на

¹⁵⁵ Лебедева Л.В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування. *Ефективна економіка*. 2014. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664>; Boiko O., Vasiutkina N., Kondratiuk O. Innovative determinants of the development of industrial enterprises of Kiev. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions*. Part I. Warsaw: BMT Erida Sp.z.o.o., 2019. P. 368–381.

поставку науковими парками продукції, виконання робіт і надання послуг для забезпечення пріоритетних державних потреб; залучення коштів державного та місцевого бюджетів та ін. Передбачені механізми державної підтримки в період зтяжної економічної рецесії, відсутності державних ресурсів для функціонування наукових парків носять суто декларативний характер. Однак внесення змін до закону та їх реалізація сприятиме позитивному розвитку наукових парків як одній зі спеціальних форм інноваційної діяльності в Україні.

Підтримуючи законодавчі ініціативи, спрямовані на підвищення ефективності вітчизняної науки і створення цивілізованих механізмів використання результатів наукової діяльності з метою забезпечення економічних і суспільних потреб, звертаємо увагу на певні недоліки, присутні у цьому законопроекті, зокрема у *Законі України «Про наукові парки» №1563-VI від 25.06.2009 р.:*

1. Вважаємо за доцільне здійснити доповнення у статтю 1. Визначення термінів Розділу I Загальні положення, зокрема внести такі поняття, як:

– замовники продукції наукового парку – установи, організації, підприємства, вітчизняні та іноземні компанії будь-якої форми власності, що замовляють та сплачують виконання розробок чи послуг відповідно до проєкту наукового парку;

– транснаціональний науковий парк – науковий парк, який створюється та функціонує на основі міжнародного договору України, укладеного між урядами країн або уповноваженими засновниками його створення. Порядок створення та розвитку транснаціонального наукового парку регулюється міжнародними договорами України.

2. Також вважаємо за доцільне редагувати статтю 2. Законодавство про науковий парк Розділу I Загальні положення, зокрема, в існуючу частину додати номер пункту 1, який у редагованому вигляді читається так: «Науковий парк створюється та діє відповідно до...» додати «Конституції України (254к/96-ВР)» та далі продовжити «...Господарського (436-15) та

Цивільного (435-15) кодексів України, законів України «Про вищу освіту» (2984-14), «Про інвестиційну діяльність» (1560-12), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1977-12), «Про інноваційну діяльність» (40-15), «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (143-16), інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в науково-технічній та інноваційній сферах, з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом».

3. У статтю 2. Законодавство про науковий парк в Розділ I Загальні положення додати пункт «2. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору України».

4. У Розділ II Організаційні засади створення та діяльності наукового парку необхідно внести: «Статтю 14. Перелік документів для включення наукового парку до Реєстру наукових парків України», у якій необхідно зазначити таке:

1. Включення наукового парку до Реєстру наукових парків України потребує, щоб засновник наукового парку подав до уповноваженого державного органу такі документи: 1) заяву про включення наукового парку до Реєстру наукових парків України; 2) рішення засновника про створення наукового парку; 3) концепцію розвитку наукового парку; 4) найменування партнерів наукового парку (за наявності).

Статтю 15. Рішення про включення наукового парку до Реєстру наукових парків України.

1. Розгляд поданої заяви засновником наукового парку та доданих до неї документів здійснюється уповноваженим державним органом протягом 30 календарних днів з дня їх надходження. Уповноважений державний орган приймає рішення про включення або вмотивовану відмову у включенні наукового парку до Реєстру наукових парків за результатами розгляду документів.

2. Прийняття рішення про включення наукового парку до Реєстру наукових парків України базується на основі врахування таких критеріїв, як: 1) доступність трудових ресурсів, необхідних для функціонування наукового парку відповідно до концепції розвитку; 2) наявність та/або можливість залучення засновником наукового парку фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних для його розвитку у відповідності з концепцією; 3) підтримка наукового парку з боку органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади; 4) наявність підписаних меморандумів про наміри та/або договорів з партнерами наукового парку.

3. У рішенні про включення наукового парку до Реєстру наукових парків України зазначається: 1) назва наукового парку; 2) засновник наукового парку; 3) строк, на який створено науковий парк; 4) місцезнаходження, площа на яких створено науковий парк.

4. Уповноважений державний орган зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про включення наукового парку до Реєстру наукових парків України письмово повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику та політику у сфері державної митної справи, та відповідні місцеві державні адміністрації про засновника, партнерів наукового парку.

Статтю 16. Концепція функціонування наукового парку

1. Засновник наукового парку зобов'язаний розробити і затвердити концепцію розвитку, в якій зазначаються: 1) назва наукового парку; 2) засновник наукового парку; 3) мета, завдання створення та функціональне призначення наукового парку; 4) місце розташування та площу; 5) строк, на який створюється науковий парк; 6) вимоги до партнерів наукового парку; 7) план розвитку наукового парку; 8) орієнтовні ресурси (фінансові, матеріальні, технічні, трудові, природні тощо), необхідні для створення та розвитку наукового парку, очікувані джерела їх залучення; 9) очікувані результати функціонування наукового парку; 10) інші відомості на розсуд

засновника наукового парку; 11) організаційна модель функціонування наукового парку.

2. Концепція функціонування наукового парку затверджується засновником відповідного парку, шляхом прийняття рішення.

5. Потребує доповнення Стаття 4. Функції наукового парку пунктом «2. Функціональне призначення наукового парку визначається Концепцією відповідного наукового парку», оскільки основні функції наукового парку в Законі є розпливчатими.

6. Також потребує внесення змін стаття 5. Установчі документи Розділу II Організаційні засади створення та діяльності наукового парку – пункт 2 замінити пунктом «4. Істотними умовами договору про створення наукового парку є: предмет договору, строк договору, порядок та умови здійснення наукової діяльності у межах наукового парку, порядок та умови залучення партнерів наукового парку, правовий режим майна, створеного засновником наукового парку, а також переданого для використання майна, що є власністю засновника; склад та порядок надання звітності уповноваженому державному органу; порядок набрання чинності цим договором з дня його підписання».

«Невід’ємними частинами договору про створення та функціонування наукового парку є: рішення про створення наукового парку; концепція наукового парку; бізнес-план наукового парку».

7. Стаття 6. Обмеження діяльності наукового парку містить перелік видів діяльності, здійснення яких не допускається у рамках безпосередньої діяльності наукового парку, зокрема «торгівельно-посередницька діяльність, надання послуг побутового призначення, виробництво і переробка підакцизних товарів та інших, що не відповідають меті наукового парку». Таким чином можна зауважити, що наведений у Законі перелік видів діяльності не є вичерпним, і допускає здійснення тих видів діяльності, які не притаманні науковим паркам, зокрема будівництво. Отже, вважаємо за

доцільне змінити не лише назву статті, а й надати вичерпний перелік тих видів діяльності, здійснення яких допускається для наукових парків.

8. На наш погляд потребує внесення нового пункту Стаття 7. Створення наукового парку у частині того, щонаукові парки повинні забезпечувати оприлюднення визначеної чинним законодавством інформації про свою діяльність, окрім інформації з обмеженим доступом. Також про їх створення та діяльність суспільство повинно бути проінформоване. Тому пропонуємо внести пункт 6 у такому трактуванні: «Інформація про створені наукові парки є публічною, доступ до неї забезпечує уповноважений державний орган, шляхом її розміщення на своєму офіційному вебсайті.

Для надання державної підтримки, передбаченої законодавством, уповноважений державний орган створює, веде та розміщує на своєму офіційному веб-сайті Реєстр наукових парків України. До нього наукові парки включаються за згодою засновника наукового парку.

Майнові права інтелектуальної власності на Реєстр наукового парку України (бази даних) належать державі в особі уповноваженого державного органу. Держава, органи державної влади та їх посадові особи користуються Реєстром наукових парків України (базою даних) на безоплатній основі. На майнові права на комп'ютерні програми та бази даних для ведення Реєстру наукових парків України поширюються вимоги статті 18. Фінансове та інше забезпечення надання адміністративних послуг Закону України «Про адміністративні послуги» (5203-17).

Державна підтримка надається засновникам наукового парку, партнерам наукового парку, включеним до Реєстру наукових парків України».

9. Потребує додаткового роз'яснення пункт 4 «За результатами конкурсу виконавчий орган управління наукового парку приймає рішення про виконання проєкту наукового парку та укладає договір про партнерство» Статті 14. Розроблення та прийняття проєктів наукового парку Розділу III. Особливості розроблення та реалізації проєктів наукового парку. Чи з усіма

укладається договір (трактування можна розглядати двояко) і за якими критеріями відбувається написання та відбирання проєктів органом управління наукового парку. Вважаємо, що у законі мають бути наведені чіткі критерії.

10. У Законі, на нашу думку, потребує додаткового роз'яснення положення Статті 17. Майнові права на технології та об'єкти права інтелектуальної власності Розділу IV Державна підтримка діяльності наукових парків щодо можливостей центрального органу виконавчої влади... на обмеження майнових прав «на використання і розпорядження технологій та об'єктів права інтелектуальної власності, створених із залученням державних коштів, у разі якщо технологію та/або об'єкт права інтелектуальної власності:визнано таким, що мають використовуватися в публічних інтересах» та ін.

10. Доповнити статтю 19. Особливості оподаткування ввізним митом наукового, лабораторного і дослідницького обладнання, комплектуючих та матеріалів для виконання проєктів наукових парків пунктом 2 такого змісту: «Суб'єкти господарювання, які звільняються від ввізного мита наукового, лабораторного і дослідницького обладнання, комплектуючих та матеріалів для виконання проєктів наукових парків у зв'язку з провадженням діяльності відповідно до цього Закону, зобов'язані щоквартально публікувати інформацію на власному сайті, офіційному друкованому органу місцевого самоврядування щодо отриманих податкових пільг та звільнення ввід сплати податку, їх розміру та напрями використання зазначених коштів».

11. У пункті 7. До джерел фінансування наукового парку статті 21. Майнові відносини та фінансування наукового парку Розділу V Економічні засади діяльності наукового парку наведено перелік джерел фінансування, який окрім виокремлених повинен бути ширшим і містити такі статті, як «фінансові надходження від партнерів, замовників наукового парку та інших юридичних осіб; кошти приватних інвесторів, у тому числі залучені за

моделлю державно-приватного партнерства; залучені кошти, включаючи кредити банків та інших фінансово-кредитних установ».

У Закон України «Про освіту»(2145-19) «статтю 81. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки пункт 3. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки може передбачати: утворення та/або спільне фінансування і експлуатацію ...» додати «наукових парків та інших форм інноваційних підприємств¹⁵⁶», а потім продовжити існуючим текстом «(інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) на базі існуючих закладів освіти» та додати новий текст «і науки».

На нашу думку проєкт закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності наукових парків (реєстр № 8172 від 21.03.2018 р.) є перспективним і може бути прийнятий з урахуванням висловлених зауважень і пропозицій.

2. За останні кілька років обговорюється питання щодо розширення інструментів стимулювання діяльності індустріальних парків. Зокрема це стосується проєкту закону «Про внесення змін до розділу XX "Перехідні зміни "Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки за допомогою індустріальних парків» (номер реєстрації 2554 а-д від 25.04.2016 р), а також проєкту закону «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо розвитку виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки» (номер реєстрації 2555 а-д від 25.04.2016 р). Це встановлення дієвих податкових та митних стимулів для резидентів ІП (звільнення на перші п'ять років від податку на прибуток, на наступні п'ять років – ставка удвічі менша за базову (сьогодні 9%); звільнення від імпортного ПДВ, ввізного мита на обладнання і обладнання для здійснення господарської діяльності в межах індустріального парку (обмеження на його відчуження протягом п'яти років); звільнення на три роки від податку на нерухоме майно, земельного податку

¹⁵⁶ Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

та, орендної плати за використання земельної ділянки державної / комунальної форми власності, на якому створено індустріальний парк); законодавчого створення механізму функціонування транскордонних індустріальних парків; реалізації ефективної політики розвитку індустріального парку, можливої в результаті запровадження заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату; розробки моделей використання механізму державно-приватного партнерства з метою залучення недержавних інвестиційних ресурсів для розвитку індустріальних парків.

Необхідно зазначити, що пільги отримують лише індустріальні парки типу Greenfield-парк (пропонує резиденту незабудовану ділянку землі (купівлю (або оренду) під будівництво для виробництва, можливе надання послуг з будівництва за вимогою замовника – Build-to-suit). Індустріальні парки, створені на основі діючих або призупинених виробництв, не мають права на отримання податкових пільг. Отримати податкові пільги можуть лише резиденти індустріального парку, 70% діяльності яких здійснюється в сфері переробної промисловості (легпромі, машинобудуванні, приладобудуванні, металургії, деревообробки тощо). Для того, щоб отримати податкові пільги резидент індустріального парку повинен забезпечити створення щонайменше 15 нових робочих місць із середньою заробітною платою не менше трьох розмірів мінімальної заробітної плати, а це додаткові надходження до бюджетів у вигляді ПДФО та ЄСВ.

На сьогодні актуальним є проєкт закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках» (номер реєстрації 3724 від 23.06. 2020 р.), а також проєкт закону «Про внесення змін до Митного кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках» (номер реєстрації 3725 від 23.06. 2020 р.). Метою законопроектів є сприяння залученню іноземних та вітчизняних інвестицій у створення нових виробництв шляхом розвитку

індустріальних парків. Так, у проєкті закону «Про внесення змін до Митного кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках» (номер реєстрації 3725 від 23.06. 2020 р.) пропонується: визначити перелік устаткування, обладнання та комплектуючі до них, матеріали, які увозяться ініціаторами створення та керуючими компаніями індустріальних парків для облаштування індустріальних парків (крім підакцизних товарів) та здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків; визначити учасників, які мають право на подальшу експлуатацію устаткування, обладнання, комплектуючих та матеріалів, які були ввезені для облаштування індустріальних парків з пільгами по сплаті ввізного мита; визначити види господарської діяльності в межах індустріальних парків, для здійснення яких дозволяється ввозити устаткування, обладнання та комплектуючі з пільговим оподаткуванням ввізним митом. Проєкт закону не потребує додаткових витрат із Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Підтримуючи законодавчі ініціативи, спрямовані на підвищення ефективності вітчизняної науки і, створення цивілізованих механізмів використання результатів наукової діяльності з метою забезпечення економічних і суспільних потреб, звертаємо увагу на певні недоліки, присутні у *проєкті закону «Про внесення змін до Митного кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках»*. Зокрема, необхідно зазначити, що, відповідно до законопроєкту в Статті 287. Особливості оподаткування митом деяких товарів 6. При ввезенні на митну територію України від оподаткування митом пропонується звільнити устаткування, обладнання та комплектуючі до них (крім підакцизних товарів), що ввозяться керуючими компаніями індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, для облаштування індустріальних парків та/або для подальшого здійснення господарської

діяльності у переробній промисловості, а також науково-дослідній діяльності, діяльності у сфері інформації і телекомунікацій. У Митному кодексі України прописано у частині 8, що «звільняються від оподаткування ввізним митом складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) (далі – товари), що ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту для використання у виробництві продукції оборонного призначення, визначеної згідно із законом, якщо замовником такої продукції є державний замовник, визначений Кабінетом Міністрів України, за такими кодами товарів згідно з УКТ ЗЕД». Як бачимо, в законопроекті запропоновано акцентувати увагу на розвитку індустріальних парків переважно за такими видами економічної діяльності переробної промисловості як інформації і телекомунікації, а також уже прописаної у Митному кодексі України оборонної промисловості. На нашу думку, необхідно було б виокремити всі сфери економічної діяльності переробної промисловості, які характерні для здійснення господарської діяльності в індустріальних парках України. Це ж стосується і законопроекту «Про внесення змін до Податкового кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках», зокрема йдеться про другу частину статті 289-1 Податкового кодексу України.

У запропонованій редакції частини 6 Статті 287 Митного кодексу України міститься посилання на частину 2 Статті 289-1 Податкового кодексу України. Звертаємо увагу на те, що чинна редакція Податкового кодексу України не містить статті 289-1. Її внесення до Податкового кодексу України лише передбачено у проекті Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках» (номер реєстрації 3724 від 23.06 2020 р.).

Зазначимо, що у проекті Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо встановлення спеціальних податкових

режимів для міжнародних індустріальних парків» (номер реєстрації 2800 від 23.06. 2020 р.) пропонується встановлювати спеціальні податкові режими для «міжнародних індустріальних парків», визначити механізм їх створення та вимоги до міжнародного індустріального парку, як окремого виду індустріальних парків. Насамперед необхідно зауважити, що проєкт не містить положень, які розкривали би суть та види спеціальних податкових режимів для міжнародних індустріальних парків. У проєкті делегується право встановлення спеціальних податкових режимів для міжнародних індустріальних парків Кабінету Міністрів України, а порядок їх встановлення пропонується визначати не у Податковому кодексі України, а шляхом встановлення у ньому бланкетної норми до Закону України «Про індустріальні парки»).

У законопроєкті «Про внесення змін до Митного кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій в промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках» необхідно також передбачити встановлення переліку документів, які необхідно буде подати до митного оформлення для отримання податкових пільг по сплаті ввізного мита при ввезенні товарів.

Законопроєктом передбачено визначення порядку ввезення товарів, що звільняються від оподаткування ввізним митом. Повноваження регулювання окремих елементів механізму оподаткування покладено на Кабінет Міністрів України. Це не відповідає конституційним приписам щодо виключного повноваження Верховної Ради України визначати всі елементи правового механізму регулювання податків (стаття 92 Конституції України). Крім того, зазначене не відповідає Конституції України, згідно з якою держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності (частина 3 статті 42 Конституції України).

В оновленій частині 6 статті 287 Митного кодексу України пропонується встановити, що «при ввезенні на митну територію України від оподаткування митом повністю звільняється, визначена абзацом першим

цього пункту сировина, напівфабрикати, що ввозяться керуючими компаніями індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків...». На нашу думку, необхідно уточнити питання, про які сировину та напівфабрикати йдеться, що може викликати складнощі у правозастосуванні.

У проєкті Закону України *«Про внесення змін до Податкового кодексу України, спрямованих на залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом запровадження стимулів в індустріальних парках»* (номер реєстрації 3724 від 23.06. 2020 р.) пропонується:

- «запровадження 3% податку на додану вартість на ввезення на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих до них (крім підакцизних товарів), що ввозяться керуючими компаніями, учасниками індустріальних парків, для облаштування індустріальних парків та/або для подальшого здійснення учасниками індустріальних парків, господарської діяльності в їх межах;

- звільнення від податку на прибуток протягом п'яти років і 50% податку на прибуток протягом наступних п'яти років для резидентів, що мають експортну виручку не менш як 70% від загального обороту;

- визначення переліку критеріїв до учасників індустріальних парків, що мають право на застосування особливостей оподаткування (види діяльності, середня заробітна плата по підприємству);

- компенсація керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання та учасникам індустріальних парків половини витрат на приєднання до електромереж;

- визначення уповноваженої державної установи, що здійснюватиме координацію розвитку індустріальних парків, моніторинг їх діяльності, компенсацію витрат на розвиток інфраструктури, представлятиме інтереси індустріальних парків в органах державної влади та міжнародних відносинах».

Законопроєктом у Розділі XIV. Спеціальні правові режими. Глава 2. Особливості оподаткування індустріальних парків. Стаття 289-1.

Особливості оподаткування компаній індустріальних парків, учасників індустріальних парків. Ч.6 передбачено, що учасник індустріального парку у строки, встановлені для подання податкової декларації, подає до контролюючого органу податкову декларацію разом зі звітом, який стосується особливостей застосування ним особливостей оподаткування, передбачених цим законопроектом. Однак, на відміну від наслідків неподання або несвоєчасного подання податкової декларації, встановлених Податковим кодексом України, санкцій за неподання цього звіту законопроектом не передбачено.

Про це свідчить пункт «7. У разі невідповідності учасника індустріального парку критеріям, визначеним частиною другою цієї статті, такий учасник індустріального парку зобов'язаний подати у термін, визначений для квартального податкового (звітного) періоду, податкову декларацію з податку на прибуток за період з початку року по останній день кварталу, в якому виявлено таку невідповідність, зазначити та сплатити суму самостійно нарахованого податкового зобов'язання з податку на прибуток.

У разі виявлення контролюючим органом невідповідності учасника індустріального парку критеріям, встановленим частиною другою цієї статті, контролюючий орган визначає суму грошового зобов'язання, яку повинен сплатити такий учасник індустріального парку.

З наступного кварталу, що слідує за кварталом, у якому виявлено невідповідність визначеним критеріям, до кінця податкового (звітного) року учасник індустріального парку зобов'язаний щоквартально подавати до контролюючого органу квартальну податкову звітність (з наростаючим підсумком) з податку на прибуток та сплачувати податок у термін, визначений для квартального періоду.

З наступного податкового (звітного) року такий учасник індустріального парку подає податкову звітність та сплачує податок на прибуток у порядку, встановленому цим Кодексом». Отже, зазначене не містить завершеного правового механізму реалізації запропонованих норм,

що призведе до неповноти правового регулювання відповідної сфери відносин і дозволить посадовим особам правозастосовних органів довільно тлумачити норми відповідних законодавчих актів.

У Податковому кодексі України відсутні глави, оскільки є розділи і статті, пункти.

Законопроект у Розділі XIV. Спеціальні правові режими. Глава 2. Особливості оподаткування індустріальних парків. Стаття 289-1. Особливості оподаткування компаній індустріальних парків, учасників індустріальних парків. Ч. 2 зустрічається повтор щодо визначення терміна учасник індустріального парку, який вже визначено в Законі України «Про індустріальні парки» Розділ I Загальні положення Стаття 1. Визначення термінів 8) «учасник індустріального парку (далі – учасник) – суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, зареєстрований на території адміністративно-територіальної одиниці України, в межах якої розташований індустріальний парк, який згідно із законодавством набув право на земельну ділянку та/або інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна у межах індустріального парку та уклав з керуючою компанією договір про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку відповідно до концепції індустріального парку».

Що ж стосується внесення змін до *Закону України «Про індустріальні парки»* необхідно відмітити, що запропонована стаття 11. Об'єкти, що можуть розміщуватися у складі індустріального парку накладається технічно на вже існуючу Статтю 11. Правові форми та порядок використання земель у межах індустріальних парків.

Стаття 34 Державна підтримка облаштування індустріальних парків 4. «З метою державної підтримки створення та функціонування індустріальних парків керуючим компаніям та ініціаторам створення – суб'єктам господарювання за рахунок коштів, передбачених законом про Державний бюджет України на відповідний рік, надаються безвідсоткові кредити (позики), цільове фінансування на безповоротній основі для облаштування

індустріальних парків» дублює, але з уточненням проєктний пункт «5. З метою державної підтримки створення та функціонування індустріальних парків керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання та учасникам індустріальних парків за рахунок коштів, передбачених законом про Державний бюджет України здійснюється компенсація п'ятдесяти відсотків витрат на підключення та приєднання до електромереж».

На нашу думку, у Законі України «*Про індустріальні парки*» необхідно залишити без змін Статтю 36. Державна підтримка учасників індустріальних парків «1. До пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту не залучаються учасники індустріальних парків у разі будівництва об'єктів у межах індустріальних парків» замість запропонованої у такій редакції «1. З метою стимулювання не сировинного експорту учасникам індустріальних парків надається компенсація відсоткових платежів за кредитами залежно від частки експорту продукції власного виробництва у загальному доході від їх господарської діяльності: 1) від 0% до 15% експорту – відшкодування 30 відсотків загальної суми відсоткових платежів за кредитом; 2) від 15% до 30% експорту – відшкодування 50 відсотків загальної суми відсоткових платежів за кредитом; 3) 50% експорту – відшкодування 75 відсотків загальної суми відсоткових платежів за кредитом; 4) 70% експорту – відшкодування 100 відсотків загальної суми відсоткових платежів за кредитом.

Порядок компенсації відсоткових платежів за кредитами у залежності від частки експорту продукції власного виробництва у загальному доході від їх господарської діяльності визначає Кабінет Міністрів України.

2. З метою стимулювання розвитку промислової інфраструктури індустріальних парків керуючим компаніям та учасникам індустріальних парків надається компенсація відсоткових ставок за кредитами на облаштування індустріальних парків.

Порядок компенсації відсоткових платежів за кредитами на облаштування індустріальних парків визначає Кабінет Міністрів України.

3. Інвестиції учасників індустріальних парків у створення виробництва, здійснені протягом перших трьох років господарської діяльності в межах індустріального парку, підлягають частковій компенсації за рахунок коштів Державного бюджету України в обсязі, що залежить від частки експорту продукції власного виробництва в загальному обсязі доходів господарської діяльності: 1) 15% експорту (в середньому протягом кожного з трьох років діяльності) – відшкодування в обсязі 15% загальних капітальних витрат; 2) 30% експорту (в середньому протягом кожного з трьох років діяльності) – відшкодування в обсязі 30% загальних капітальних витрат; 3) 50% експорту (в середньому протягом кожного з трьох років діяльності) – відшкодування в обсязі 50% загальних капітальних витрат; 4) 70% експорту (в середньому протягом кожного з трьох років діяльності) – відшкодування в обсязі 70% загальних капітальних витрат». Це повинно бути передбачено іншими законодавчими актами України, зокрема Податковим кодексом України та ін. В Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» попри складний інвестиційний клімат та значні фінансові затрати на будівництво нових, модернізацію діючих промислових об'єктів зазначено, що підприємства зобов'язані також сплачувати пайову участь у розвитку інфраструктури населеного пункту при будівництві чи модернізації. Пайова участь у розвитку інфраструктури населеного пункту полягає у перерахуванні до місцевого бюджету коштів для створення і розвитку інфраструктури. Визначення розміру пайової участі віднесено до повноважень органів місцевого самоврядування. Проте надання преференцій повинно бути пов'язано з дотриманням умов та мети створення індустріальних парків, зокрема – обсягом залучених інвестицій, кількістю створених робочих місць, досягнутим рівнем локалізації виробництва тощо. Застосовуючи певну комбінацію названих заходів державної підтримки, можна досягти привабливості індустріальних парків і в Україні.

Реалізація означених напрямів, які сприятимуть створенню і розвитку мережі індустріальних парків на території України буде активізувати інвестиційну діяльність, сприяти збільшенню обсягів прямих інвестицій, стимулювати розвиток реального сектора економіки, сприяти створенню нових високотехнологічних виробництв і робочих місць, збільшення обсягів та асортименту випуску експортоорієнтованої продукції.

3. Необхідно зазначити, що на відміну від індустріальних парків в Україні відсутнє інституційно-правове забезпечення щодо їх функціонування, тому до основних завдань *функціонування кластерів* в Україні слід віднести:

- створення та розвиток кластерів (розроблення нормативно-правової бази щодо створення та функціонування кластерів, зокрема визначити на законодавчому рівні поняття «кластер», «кластерна політика», «кластеризація»; створення та реалізація державних програм сприяння розвитку кластерів; створення Реєстру кластерів в Україні);

- розвиток кластерних зв'язків та мережевого співробітництва (залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в пріоритетні за видами економічної діяльності кластери; формування і просування кластерних ініціатив; розвиток людського капіталу; економічна освіта суб'єктів кластера та спеціалістів навчальних закладів; фінансування спільних наукових досліджень; створення інформаційного поля для суб'єктів кластера; розробка програм розвитку постачальників; розміщення державного замовлення на продукцію підприємств кластера; контроль якості продукції і послуг, які постачаються виробниками кластеру в рамках програми державної закупівлі; програми розвитку конкурентного середовища; створення інфраструктурного забезпечення кластерних зв'язків; взаємодія місцевих органів влади з суб'єктами кластера; трансфер технологій у кластері; формування співробітництва в середині кластера та ін.);

- збільшення впливу і відповідальності місцевих органів влади в умовах децентралізації стосовно забезпечення розвитку кластерів;

- реалізацію ефективної кластерної політики можлива в контексті комплексу заходів щодо суттєвого покращення інвестиційного клімату;
- розробку моделей використання механізму державно-приватного партнерства з метою залучення недержавних інвестиційних ресурсів для розвитку кластерів, перш за все забезпечення території необхідною інфраструктурою;
- законодавче визначення механізму створення транснаціональних кластерів. Зокрема укладання на рівні урядів країн – учасниць двосторонніх угод про створення транснаціональних кластерів, узгодження стратегій і планів розвитку національних частин транснаціональних кластерів. Досвід функціонування таких структур свідчить про їх позитивний вплив на соціально-економічний розвиток та міжнародне співробітництво країн-учасниць, стимулювання ділової активності, приплив інвестицій і вирішення проблем зайнятості.

До заходів державної підтримки процесу кластеризації в Україні необхідно віднести: ідентифікацію кластерів в економічному розвитку (моніторинг кластерів); підготовку представників державного сектора та ділового кола (проведення тренінгів і семінарів; розробка методичних матеріалів для держслужбовців, підприємців; навчання спеціалістів, які поширюватимуть ідеї щодо створення та розвитку кластерів); створення некомерційних організацій і комісій по кластерам з метою управління процесом кластеризації (асоціації, центри кластерного розвитку, некомерційні партнерства, агентство з проблем кластерної політики в Україні, комісії із кластерів при Комітеті ВРУ, Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України та ін.).

4. В Україні діють окремі законодавчі акти, що визначають правові, економічні та організаційні засади функціонування *технологічних парків*. Зокрема, Законом України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» №991-XI від 16.07.1999 р. було визначено правові, економічні засади щодо функціонування

технологічних парків за рахунок введення на їх території спеціального режиму інноваційної діяльності.

У 2005 р. деякі найважливіші статті законів, що регулювали діяльність технопарків, було скасовано. Згодом часткове відновлення системи преференцій спостерігається за такими позиціями, як: звільнення від податку на прибуток; звільнення від сплати ввізного мита; кошти, отримані в іноземній валюті від реалізації продукції, не підлягають обов'язковому продажу; розрахунки за експортно-імпортними операціями проводяться у строк до 150 календарних днів.

Наразі ситуація в технопарках є вкрай складною. Тому, на нашу думку, необхідно невідкладно вжити заходи за такими напрямками, як вдосконалення чинного Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків» та впровадження таких заходів державної підтримки розвитку технопарків, як: звільнення від податків на прибуток та додану вартість з обігу від реалізації товарів; звільнення від сплати ввізного мита; звільнення від сплати ПДВ при імпорті товарів; кошти, отримані в іноземній валюті від реалізації продукції, не підлягатимуть обов'язковому продажу; проведення розрахунків за експортно-імпортними операціями, зокрема матеріалів (строк до 180 календарних днів), нових устаткування, обладнання та комплектуючих (720 календарних днів); прискорену амортизацію основних фондів; фінансової підтримки: повне або часткове (до 50%) безвідсоткове кредитування; повна або часткова компенсація відсотків;

Виконання запропонованих заходів дозволить не тільки зберегти технопарки в Україні, але й сприятиме зростанню їх чисельності. Вони можуть виступати інструментом децентралізації прийняття рішень в сфері науково-технічної політики; активізувати ризикову діяльність «знизу», надаючи підтримку розвитку малих наукомістких фірм і венчурного підприємництва; сприяти підвищенню кваліфікації спеціалістів у сфері виробництва наукомісткої продукції і високих технологій; оцінити

відповідність рівня виробництва на проривних напрямках рівнем кваліфікації зайнятих в економіці будь-якого регіону країни.

4.2. Захист прав інтелектуальної власності та комерціалізація результатів досліджень і розробок у контексті імплементації «розумної спеціалізації»

В останні роки відбувається стрімкий розвиток міжнародних і національних ринків об'єктів інтелектуальної власності, формуються бази даних, що використовуються у зіставленнях і дослідженнях їх кон'юнктури. Під терміном «ринок інтелектуальної власності», розуміють частину науково-технічної та інноваційної діяльності, що пов'язана з правовою охороною знань та їх використанням у суспільно-правовому обігу як об'єктів права інтелектуальної власності. При цьому відбувається поширення результатів інтелектуальної діяльності у вигляді товару, передусім шляхом торгівлі об'єктами промислової власності та видачі ліцензій на їх використання.

За оцінками науковців і експертів, специфіка об'єктів інтелектуальної власності полягає у тому, що на ринок просуваються не власне продукти інтелектуальної діяльності, а права на них. Відповідно, вартість об'єктів постає як вартість прав, а об'єктом купівлі-продажу постають охоронні документи, які засвідчують права на використання інтелектуальної власності. Вважають, що саме комерційна реалізація об'єктів промислової власності зумовила необхідність посилення їх правового захисту.

Складність та різноманітність форм, методів та інструментів правовідносин зазначених суб'єктів ринку обумовлюють специфічні особливості механізмів регулювання. Насамперед, ідеться про види і характер послуг, які надаються в процесі створення об'єкта інтелектуальної власності та переходу права власності: (а) власне створення об'єктів інтелектуальної власності (розробка, патентування та/або реєстрація прав); (б) правове супроводження об'єктів інтелектуальної власності на ринку